

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ З ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

В статті описані структурні компоненти, критерії, показники та індикатори готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах. Визначаються та обґрунтовуються педагогічні умови підготовки до професійної самореалізації цих фахівців. В цілому окреслені етапи формування даної готовності в коледжах. Сформульовані завдання спецкурсу "Професійна самореалізація". Розглядається процес формування готовності до професійної самореалізації як різноаспектна діяльність, спрямована на зміну потреб, коригування мотиваційно-ціннісної системи, активізацію процесів самопізнання, самоусвідомлення засвоєних знань, самоуправління, саморозвитку та самовдосконалення, розвиток творчості та формування вмінь і навичок, необхідних для професійної самореалізації, шляхом впровадження визначальних педагогічних умов для створення відповідного освітнього середовища. При цьому підкреслюється важливість максимального включення особистості в майбутню професійну діяльність.

Ключові слова: педагогічні умови, готовність до професійної самореалізації, технік-технолог з технології харчування.

Протиріччя, які виникають між запитамі суспільства щодо молодих спеціалістів з технології харчування, які прагнуть професійної самореалізації, та недостатньо розробленим методичним забезпеченням підготовки таких спеціалістів стосовно їхньої готовності до цієї самореалізації, спонукають до пошуку педагогічних умов формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах. Саме фахівець, спрямований на професійну самореалізацію з оригінальним мисленням та творчим підходом до вирішення професійних завдань, зможе задовольнити новочасні суспільні потреби, подолавши стереотипи традиційної освіти.

Педагогічні умови підготовки фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності досліджували: для економістів – О. А. Прокопенко, О. І. Яковенко; для менеджерів – Л. В. Афанасьева, Б. Р. Головешко, С. О. Моргунова, Л. Б. Служинська, Г. А. Чередніченко, О. В. Черненко; для педагогів – Т. В. Бабенко, Н. В. Баюрко, Т. Г. Гуцан, Д. В. Ємельянова, О. А. Комар, О. М. Ліба, Н. М. Руденко, В. А. Фрицюк; для інженерів – О. В. Бондаренко, О. В. Дерев'янку; для психологів – Т. О. Ковалькова; для лікарів – О. В. Яцишина; для екологів – В. А. Кулько. Педагогічні умови підготовки спеціалістів харчової галузі визначали такі вчені, як І. А. Дрозіч, М. О. Желтова, Л. В. Козловська, Т. А. Лазарева, О. Ф. Мельник та ін. [5].

І. А. Дрозіч розглядала організаційно-педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах, М. О. Желтова – умови розвитку творчого потенціалу техника-технолога харчової галузі, Л. В. Козловська – педагогічні умови формування готовності майбутніх кухарів до професійної діяльності в умовах курортно-оздоровчого комплексу, Т. А. Лазарева – умови підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності, О. Ф. Мельник – педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва у процесі вивчення природничих дисциплін. Але педагогічні умови формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах не були предметом спеціального наукового дослідження [1-4].

Ціллю цього дослідження є визначення педагогічних умов підготовки майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації, з урахуванням розроблених нами структурних компонентів і критеріїв готовності до професійної самореалізації цих фахівців.

Ми розглядаємо процес формування готовності до професійної самореалізації як різноаспектну діяльність, спрямовану на зміну потреб, коригування мотиваційно-ціннісної системи, активізацію процесів самопізнання, самоусвідомлення засвоєних знань, самоуправління, саморозвитку та самовдосконалення, розвиток творчості та формування вмінь і навичок, необхідних для професійної самореалізації, шляхом впровадження визначальних педагогічних умов для створення відповідного освітнього середовища. При цьому підкреслюється важливість максимального включення особистості в майбутню професійну діяльність.

Виходячи з вищесказаного *першою педагогічною умовою* визначаємо *формування системи знань, необхідних майбутнім фахівцям для професійної самореалізації*. Вона передбачає: формування ціннісної потреби у знаннях, як бази для подальшої професійної самореалізації; створення відповідного освітнього середовища для підвищення якісного рівня знань базових дисциплін та підкреслення їхньої значимості для професійної діяльності; створення стійкої мотивації до оволодіння знаннями з професійно-спрямованих, фахових дисциплін та до самоосвіти, як найбільш ефективного шляху здобування нових знань протягом всього життєвого шляху; формування системи знань про здоров'язбереження взагалі та про здорове харчування зокрема, як необхідної умови професійної самореалізації спеціалістів харчової промисловості; формування системи знань про професійну самореалізацію, як основоположний компонент в руслі досліджуваної проблеми. За допомогою цієї педагогічної умови найбільш повноцінно відбувається формування показників мотиваційно-знанневого критерію (когнітивно-ціннісний компонент) (табл. 1).

Т а б л и ц я 1

Критерій, показник, індикатори та їхні ознаки когнітивно-ціннісного компоненту готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах

Компоненти	Критерії	Показники	Індикатори	Ознаки
Когнітивно-ціннісний	Мотиваційно-знанневий	Якісний рівень знань базових, професійно-спрямованих та фахових дисциплін, а також знань про професійну самореалізацію та здоров'язбереження	Сформованість мотиваційно-ціннісної потреби у знаннях та позитивної мотивації до самоосвіти	Міцність Розвиненість Стійкість Осмисленість
			Сформованість системи знань по здоров'язбереженню	Міцність Розвиненість Стійкість Осмисленість Якість
			Сформованість системи знань про професійну самореалізацію	Міцність Розвиненість Стійкість Осмисленість Якість

Друга педагогічна умова – *формування мотиваційно-ціннісної установки на професійну самореалізацію*, а саме: формування позитивної мотивації та підвищення інтересу до професійної діяльності; підсилення мотиваційних установок, спрямованих на здоров'язбереження, для формування ціннісного ставлення до здоров'я взагалі та стійкої

мотивації до здорового харчування зокрема; формування усвідомленої установки на професійну самореалізацію. Дана умова є найбільш продуктивною щодо впровадження мотиваційно-ціннісного критерію (особистісно-векторний компонент) готовності до професійної самореалізації (табл. 2).

Таблиця 2

Критерій, показник, індикатори та їхні ознаки особистісно-векторного компоненту готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах

Компоненти	Критерії	Показники	Індикатори	Ознаки
Особистісно-векторний	Мотиваційно-ціннісний	Сформованість мотиваційно-ціннісної установки на професійну самореалізацію	Сформованість позитивної мотивації та стійкого інтересу до професійної діяльності	Міцність Розвиненість Стійкість Якість Урівноваженість
			Сформованість усвідомленої установки на професійну самореалізацію	Міцність Розвиненість Стійкість Осмиленість Самостійність Повнота
			Сформованість ціннісного ставлення до здоров'я	Міцність Розвиненість Стійкість Осмиленість Самостійність Повнота

Для ефективного формування творчо-операційного критерію (діяльнісно-функціональний компонент) було визначено *третю педагогічну умову – формування системи спеціальних вмінь та навичок, необхідних для професійної самореалізації*, а саме: опанування загальними і спеціальними вміннями та навичками, необхідними для виконання професійних завдань; здобування досвіду самореалізації; прищеплення навичок здорового харчування; формування установки на подолання стереотипів мислення і стимулювання творчості та ініціативності. Дана умова передбачає максимальне включення в майбутню професійну діяльність (табл. 3).

У контексті нашого дослідження самопізнання є необхідною умовою високого рівня готовності до професійної самореалізації. Тому найбільш повноцінно, на нашу думку, будуть сформовані показники оцінно-регулятивного критерію готовності до професійної самореалізації (рефлексивно-ціннісний компонент) за *четвертою педагогічною умовою – формування здатності до самопізнання, самооцінювання, самоуправління та самовдосконалення, як процесів, що сприяють професійній самореалізації*. До даної умови ми віднесли: формування установки на потребу у самопізнанні та самокорекції особистісного рівня професійної самореалізації; вдосконалення вміння адекватно оцінювати себе та розвиток рівня самоуправління; формування ціннісної потреби у саморозвитку та самовдосконаленні, як необхідної умови професійної самореалізації (табл. 4).

Т а б л и ц я 3

Критерій, показник, індикатори та їхні ознаки діяльнісно-функціонального компоненту готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах

Компоненти	Критерії	Показники	Індикатори	Ознаки
Діяльнісно-функціональний	Творчо-операційний	Сформованість системи спеціальних вмій та навичок, необхідних для професійної самореалізації	Сформованість вмій і навичок (загальних та спеціальних)	Якість Комплексність Поповнюваність Використовуваність
			Розвиненість здатності до творчості	Оригінальність Самостійність Гнучкість Фантазійність
			Здобування досвіду самореалізації	Наявність Осмисленість Якість Самостійність

Описані педагогічні умови формування готовності до професійної самореалізації у майбутніх фахівців харчової галузі визначалися нами так, що всі вони відображають певну логіку навчально-виховного процесу і кожна наступна умова продовжує та підсилює попередню. Готовність до професійної самореалізації у студентів може бути успішно сформована за умови наявності у них системи знань про професійну самореалізацію та знань, необхідних майбутнім фахівцям власне для самої професійної самореалізації, що і забезпечується завдяки реалізації компонентів мотиваційно-знаннєвого критерію готовності. Ця потреба визначила і окреслила першу, визначену нами, педагогічну умову – формування системи знань, необхідних для професійної самореалізації.

Т а б л и ц я 4

Критерій, показник, індикатори та їхні ознаки рефлексивно-ціннісного компоненту готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування у коледжах

Компоненти	Критерії	Показники	Індикатори	Ознаки
Рефлексивно-ціннісний	Оцінно-регулятивний	Сформованість здатності до самопізнання, самооцінювання, самоуправління та самовдосконалення, як процесів, що сприяють професійній самореалізації	Сформованість потреби у самопізнанні та самокорекції особистісного рівня професійної самореалізації	Міцність Розвиненість Стійкість Осмисленість
			Розвиненість вміння самооцінювання	Адекватність Висота Міра сталості Автономність Міра критичності Ступінь узагальненості Рівень домагань
			Розвиненість рівня самоуправління	Висота Автономність Міра сталості Осмисленість
			Сформованість ціннісної потреби у саморозвитку та самовдосконаленні	Міцність Розвиненість Стійкість Осмисленість

На основі одержаних знань про професійну самореалізацію формується мотиваційно-ціннісна установка на неї за допомогою реалізації складових мотиваційно-ціннісного критерію готовності через другу педагогічну умову – формування мотиваційно-ціннісної установки на професійну самореалізацію.

Наступним важливим моментом є застосування теоретичних знань на практиці, що втілюється через третю педагогічну умову – формування системи спеціальних вмінь та навичок, необхідних для професійної самореалізації, яка реалізує творчо-операційний критерій готовності до професійної самореалізації.

Логічним підсумком є особистісне формування здатності до самопізнання, самооцінювання, самоуправління та самовдосконалення, як процесів, що сприяють професійній самореалізації. Це і є четвертою педагогічною умовою формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування, в ході застосування якої впроваджуються компоненти оцінно-регулятивного критерію готовності.

Формування готовності до професійної самореалізації майбутніх техніків-технологів з технології харчування проводилось в 3 етапи:

- Перший курс навчання. Формування готовності до професійної самореалізації відбувалося під час викладання природничих (базових) дисциплін та завдяки проведенню різних методів і форм навчання, а саме: екскурсій, зустрічей, лекцій, бесід та ін.;
- Другий курс навчання. Формування готовності до професійної самореалізації відбувалося під час викладання професійно-спрямованих та фахових дисциплін, за допомогою введення в навчально-виховний процес спецкурсу “Професійна самореалізація”, завдяки застосуванню різноманітних методів і форм навчання, а саме: екскурсій, зустрічей, лекцій, бесід, методу проектів, майстер-класів, участі у виставках та ін.;
- Третій курс навчання. Формування готовності до професійної самореалізації відбувалося під час викладання професійно-спрямованих та фахових дисциплін, за допомогою введення в навчально-виховний процес факультативу “Здорове харчування” та завдяки використанню різних методів і форм навчання.

З метою формування у студентів готовності до професійної в економіко-правовому коледжі Київського кооперативного інституту бізнесу і права для студентів спеціальності “Виробництво харчової продукції” було розроблено та впроваджено в навчально-виховний процес спецкурс “Професійна самореалізація”. Його завдання:

- допомога студентам з визначенням чіткої професійної орієнтації;
- підсилення мотивації до професійної діяльності;
- ознайомлення з сутністю професійної самореалізації, етапами та рівнями;
- формування розуміння професійної самореалізації як необхідної умови високого рівня конкурентоспроможності, швидкого кар’єрного зростання та досягнення вершин майстерності;
- формування ціннісної потреби у професійній самореалізації;
- формування ціннісного ставлення до свого здоров’я та здоров’я інших;
- засвоєння основних принципів здорового способу життя та раціонального харчування;
- розкриття у студентів вміння виділяти професійну спрямованість базових навчальних дисциплін;
- формування переконання в необхідності високого рівня професійних знань, вмінь та навичок;
- розвиток здатності до творчості та креативності, формування естетичного смаку;
- розкриття та впровадження в навчання культурологічного аспекту професійної діяльності;

– залучення до активної самоосвіти;
– формування здатності до самопізнання, самооцінювання, самоуправління та самовдосконалення;

– формування необхідних навичок професійного спілкування та поведінки.

З вищесказаного можна зробити наступні висновки:

1) процес формування готовності до професійної самореалізації ми розглядаємо як різноаспектну діяльність, спрямовану на:

– зміну потреб та коригування мотиваційно-ціннісної системи;

– активізацію процесів самопізнання, самоусвідомлення засвоєних знань, самоуправління, саморозвитку та самовдосконалення;

– розвиток творчості та формування вмінь і навичок, необхідних для професійної самореалізації;

2) процес формування готовності до професійної самореалізації відбувається шляхом впровадження визначальних педагогічних умов для створення відповідного освітнього середовища;

3) визначальними педагогічними умовами підготовки майбутніх техніків-технологів з технології харчування до професійної самореалізації, з урахуванням розроблених нами структурних компонентів і критеріїв готовності до професійної самореалізації цих фахівців, ми вважаємо:

– перша педагогічна умова – формування системи знань, необхідних майбутнім фахівцям для професійної самореалізації;

– друга педагогічна умова – формування мотиваційно-ціннісної установки на професійну самореалізацію;

– третя педагогічна умова – формування системи спеціальних вмінь та навичок, необхідних для професійної самореалізації;

– четверта педагогічна умова – формування здатності до самопізнання, самооцінювання, самоуправління та самовдосконалення, як процесів, що сприяють професійній самореалізації;

4) визначені педагогічні умови відображають певну логіку навчально-виховного процесу і кожна наступна умова продовжує та підсилює попередню.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є експериментальне впровадження визначених педагогічних умов в навчально-виховний процес.

Використана література :

1. Желтова М. О. Аналіз психолого-педагогічних умов розвитку творчого потенціалу техніків-технологів харчової галузі [Електронний ресурс] / М. О. Желтова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : http://pj.kherson.ua/file/2017/psychology_01/ukr/part_2/13.pdf.
2. Козловська Л. В. Формування готовності у майбутніх кухарів до професійної діяльності в умовах курортно-оздоровчого комплексу : дис. ... канд. : 13.00.04 / Л. В. Козловська. – Львів, 2013. – 273 с.
3. Лазарева Т. А. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх інженерів-технологів харчової галузі до творчої професійної діяльності : автореф. дис. ... докт. : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. А. Лазарева. – Київ, 2015. – 39 с.
4. Мельник О. Ф. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін : дис. ... канд. : 13.00.04 / О. Ф. Мельник. – Житомир, 2017. – 372 с.

References :

1. Zheltova M. O. Analiz psykhologo-pedahohichnykh umov rozvytku tvorchoho potentsialu tekhnika-tekhnoloha kharchovoi haluzi [Elektronnyi resurs] / M. O. Zheltova // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. – 2017. – Rezhym dostupu do resursu : http://pj.kherson.ua/file/2017/psychology_01/ukr/part_2/13.pdf.
2. Kozlovska L. V. Formuvannia hotovnosti u maibutnikh kukhariv do profesiinoi diialnosti v umovakh kurortno-ozdorovchoho kompleksu : dys. ... kand. : 13.00.04 / L. V. Kozlovska. – Lviv, 2013. – 273 s.

3. Lazariyeva T. A. Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh inzheneriv-tekhnologiv kharchovoi haluzi do tvorchoi profesiinoi diialnosti : avtoref. dys. ... dokt. : spets. 13.00.04 "Teoriia i metodyka profesiinoi osvity" / T. A. Lazariyeva. – Kyiv, 2015. – 39 s.
4. Melnyk O. F. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh tekhniv-tekhnologiv vyrobnytstva kharchovoi produktsii v protsesi vyvchennia pryrodnychikh dystsyplin : dys. ... kand.: 13.00.04 / O. F. Melnyk. – Zhytomyr, 2017. – 372 s.

Маятина Н. В. Педагогические условия подготовки будущих техников-технологов по технологии питания к профессиональной самореализации.

В статье описаны структурные компоненты, критерии, показатели и индикаторы готовности к профессиональной самореализации будущих техников-технологов по технологии питания в колледжах. Определяются и обосновываются педагогические условия подготовки к профессиональной самореализации этих специалистов. В целом очерчены этапы формирования данной готовности в колледжах. Сформулированы задания спецкурса "Профессиональная самореализация". Рассматривается процесс формирования готовности к профессиональной самореализации как разноаспектная деятельность, направленная на изменение потребностей, корректировку мотивационно-ценностной системы, активизацию процессов самопознания, самосознания усвоенных знаний, самоуправления, саморазвития и самосовершенствования, развитие творчества и формирование умений и навыков, необходимых для профессиональной самореализации, путем внедрения определяющих педагогических условий для создания соответственной образовательной среды. При этом подчеркивается важность максимального включения личности в будущую профессиональную деятельность.

Ключевые слова: педагогические условия, готовность к профессиональной самореализации, техник-технолог по технологии питания.

Maiatina N. V. Pedagogical conditions of preparedness of future technicians-technologists for food technology for professional self-realization.

The article describes the structural components, criteria, attributes, and indicators of preparedness for professional self-realization of future technicians-technologists for food technology in colleges. The pedagogical conditions of preparedness for professional self-realization of such specialists are defined and substantiated. The stages of the formation of such preparedness in colleges are generally outlined. The objectives of the special course "Professional Self-Realization" are formulated. The process of the development of preparedness for professional self-realization is viewed as a multifaceted activity directed at a the change of the needs, adjustment of the motivational and value system, activation of self-knowledge processes, self-awareness of the acquired knowledge, self-management, self-development and self-improvement; development of creativity, skills, and abilities necessary for professional self-realization by the way of implementation of defining pedagogical conditions for the creation of the appropriate educational environment. The importance of the absolute inclusion of the personality in the future professional activity is highly emphasized.

Keywords: pedagogical conditions, preparedness for professional self-realization, technician-technologist for food technology.

УДК 37.016:81]:172.15(092)

Семеренко Г. В.

**РІДНА МОВА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ
В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

У статті розглянуто роль рідного слова у процесі навчання й виховання учнів початкової школи в спадщині В. О. Сухомлинського в контексті "Нової української школи", окреслено основні напрями мовної освіти в працях ученого. Висвітлено роль української мови, книги й читання як могутніх засобів всебічного розвитку та виховання школярів як справжніх громадян і патріотів України. Показано роль учителів української мови й літератури у вихованні учнів, систематизовано заходи, спрямовані на виховання в дітей любові до рідного слова, розкрито зміст концепції виховання молодших школярів.